

POZYTYWIZM

1. Sformułuj wezwanie, jakie Adam Asnyk kieruje do pozytywistów we fragmencie wiersza „Do młodych”.

*Każda epoka ma swe własne cele
I zapomina o wczorajszych snach...
Nieście więc wiedzy pochodnie na czele
I nowy udział bierzcie w wieków dziele,
Przyszłości podnoście gmach!*

*Ale nie depczcie przeszłości ołtarzy,
Choć macie sami doskonalsze wzniesić;
Na nich się jeszcze święty ogień żarzy
I miłość ludzka stoi tam na straży,
I wy winniście im cześć!*

2. Wskaż i wyjaśnij, na czym polega pozytywistyczny postulat, jaki zawarty został we fragmencie felietonu *Chwila obecna* Henryka Sienkiewicza.

Spojrzyjcie na te dzieciaki płowowłose- oto wytłumaczenie zagadki. Bez matki, bez Boga w dziecinnych latach, chowane same przez się, zdziczałe, zasepione, skąd mają być innymi później? To jedno słowo: bez opieki, tłumaczy wszystko. Duchowni, działając na natury już stwardniałe i działając ogólnie, zastąpić matki nie mogą; nie mogą sprawić, by w imię Boże, by pojęcia o dobru, o uczciwości zrosły się z naturą dziecięcą, żeby jeden organizm z nim utworzyły. Nie, duchowni wiele mogą, ale tego nie mogą, bo taką pracę potrzeba niemal od lat niemowlęcych zaczynać. Na to nie dosyć jest nauczać, trzeba wychowywać. Ale czego chcesz? - spytacie – i do czego dążysz? _ nie chcę tym felietonem nawrócić matek wieśniaczych, by zamiast wychodzić wychodzić pole, wychowywały dzieci. Nie, jest inna na to rada. Matki muszą pracować, niemniej dzieci muszą i powinny być wychowywane, Jest na to jedna rada: ochronki.

.....

.....

3. Wykorzystując fragmenty wypowiedzi Mendla Gdańskiego, bohatera noweli Marii Konopnickiej, wyjaśnij znaczenie słowa asymilacja w kontekście sytuacji narodu żydowskiego w II połowie XIX wieku.

- Nu, a ja z czego wyrósł? A ja z jakiego gruntu wyrósł? Pan dobrodziej mnie dawno zna? Dwadzieścia i siedem lat mnie pan dobrodziej zna! Czy ja tu przyszedł jak do karczmy! Zjadł, wypił i nie zapłacił? Nu, ja tu nie przyszedł jak do karczmy! Ja tu tak w to miasto urósł jak ta brzezina w lesie! Zjadł ja tu kawałek chleba, prawda jest. Wypił też wody, i to prawda jest. Ale za tego chleba i za tej wody ja zapłacił. Czym ja zapłacił/ Pan dobrodziej chce wiedzieć, czym ja zapłacił?

.....

.....

4. Analizując fragment wypowiedzi Elizy Orzeszkowej wyjaśnij, jakie postulaty kryją się za emancypacją kobiet.

Kobiety pracować też powinny, bo bez ich pracy, jak bez ich zdrowej i silnej myśli, rozwój społeczny zostanie krzywym i wiecznie niedostatecznym. Brak pracy i słabość myśli kobiecej osłabia myśl i w znacznej części ubezwocnia pracę mężczyzn.(...) Niepodobna straszniej wydziedziczyć człowieka, jak niedaniem mu na drogę życia zdolności i miłości do pracy; niepodobna bardziej go skrzywdzić, jak ścieśnianiem pola do pracy i do niej sposobów. Skrzywdzonymi pod tym względem są kobiety wszystkie, wydziedziczonym całkiem, kobiety bogate.

.....

.....

5. Wykorzystując fragment szkicu Bolesława Prusa zdefiniuj termin organicyzm.

Jak w organizmie roślinnym i zwierzęcym, tak i w społecznym widzimy podział pracy między różne organa, wzajemne wspieranie się tych organów (np. rolnik karmi krawca i szewca, a oni go odziewają), wzajemną zależność organów (np. gdy ubożeje rolnik, ubożeje rzemieślnik). Jak organizm roślinny i zwierzęcy składa się z mniejszych organizmów, to jest komórek prostych i złożonych, tak i społeczeństwo składa się z organizmów mniejszych, tj. z ludzi, rodzin, spółek, instytucji. Częstki składające organizm roślinny lub zwierzęcy są tak spojone między sobą, że zdają się tworzyć zbitą masę, że nie można wyciągnąć jednej, bez uszkodzenia całości. Częstki organizmu społecznego tj. ludzie, są wprawdzie odlegli od siebie, tworzą zbiorowisko na pozór

rozproszone, niemniej jednak: potrzeby, uczucia, rozum i język łączą ich bardzo ściśle i tworzą z nich jedną całość.

6. Przeczytaj fragment artykułu Piotra Chmielowskiego, a następnie wykonaj polecenia.

Użyteczność, utylitaryzm opiera się na zasadzie moralnej, która wymaga, ażeby wszystkie czynności nasze zmierzały do jednego celu: do rozwoju i udoskonalenia, a w rezultacie do uszczęśliwienia najprzód jednego społeczeństwa, a następnie ludzkości. Utylitaryzm nie rozczłonkownuje społeczeństw na pojedyncze jednostki, ale skupia je w całość, każe działać w myśl dla dobra tej całości. Tak pojmujemy utylitaryzm i w takim znaczeniu mówić o nim będziemy – w zastosowaniu do literatury.(...) Artysta powinien przed wykonaniem swego dzieła powziąć cel jakiś społeczny.: utwór jego powinien mieć tendencję. Bez tendencji nie ma dobrego dzieła sztuki; są tylko mniej lub więcej pięknie wyrobione fatalaszki.

a) Wyjaśnij, na czym polega zastosowanie teorii utylitaryzmu w literaturze.

b) Zaznacz właściwą odpowiedź. Utylitaryzm jest teorią stworzoną przez:

- Piotra Chmielowskiego
- Johna Stuarta Milla'
- Herberta Spencera
- Karola Darwina

c) Wyjaśnij, jak należy rozumieć postulat: *Utwór powinien mieć tendencję.*

7. Do podanych stwierdzeń podaj fakty udowadniające, że Stanisław Wokulski posiada cechy typowego pozytywisty.

a) Jest przedsiębiorczy, potrafi inicjować i prowadzić duże przedsięwzięcia gospodarcze, umie zarabiać pieniądze.

b) Posiada typowo pozytywistyczny stosunek do nauki, od najmłodszych lat był człowiekiem ambitnym, chciał się kształcić.

c) Realizuje postulat pracy u podstaw, rozumie potrzeby biedoty.

d) Rozumie postulat pracy organicznej, stara się współpracować ze wszystkimi grupami społecznymi.

e) rozumie postulat asymilacji Żydów i tolerancji narodowościowej

8. Zaznacz właściwą odpowiedź. Gotował wraz z innymi piwo, które do dziś dnia pijemy, i sam w rezultacie oparł się gdzieś koło Irkucka. W powyższych słowach Bolesław Prus użył:

- a) alegoryzacji;
- b) języka ezopowego;
- c) neologizacji;
- d) personifikacji.

9. Uzupełnij tabelę informacjami dotyczącymi powieści realistycznej.

Cecha powieści realistycznej	Definicja	Realizacja w <i>Lalce</i> Bolesława Prusa
Lokalizacja wydarzeń		
Czas rozgrywających się wydarzeń		
Układ wydarzeń		
Sposób przedstawienia świata		
Typ narratora, jego miejsce w świecie przedstawionym		

10. Odwołując się do treści powieści Fiodora Dostojewskiego *Zbrodnia i kara*, podaj argumenty uzasadniające poniższe tezy.

a) Podstawową przyczyną popełnienia przez Rodiona Raskolnikowa zbrodni jest bieda i ograniczona przestrzeń życiowa młodego studenta.

.....

b) Inną przyczyną dokonania zbrodni jest chorobliwa osobowość bohatera.

.....

c) Z patologiczną osobowością Raskolnikowa korespondują jego sny, które mają ogromny wpływ na późniejsze zachowanie bohatera.

.....

d) Raskolnikow dokładnie planuje zbrodnię i stara się wszystko przewidzieć.

.....

e) Raskolnikow potrzebę dokonania zbrodni uzasadnia teorią o podziale ludzi na dwa gatunki.

.....

11. Wokulski posiada cechy bohatera:

- a) byronicznego
- b) werterychnego
- c) romantycznego
- d) szekspirowskiego

12. *Lalka* B. Prusa określana jest powieścią o trzech pokoleniach idealistów. W którym szeregu umieszczono tych idealistów?:

- a) Rzecki, Szuman, Starski
- b) Rzecki, Ochocki, Wysocki
- c) Stawska, Łęcka, Wokulski
- d) Rzecki, Wokulski, Ochocki

13. Pozytywistyczne cechy Stanisława Wokulskiego to:

- a) ciężko pracował i uczył się
- b) brał udział w powstaniu styczniowym
- c) udzielał się charytatywnie

14. Zaznacz te zdania, które charakteryzują światopogląd polskiego pozytywizmu.

- a) Jednostka jest wyalienowana, skłócona ze światem, wyalienowana;
- b) Jednostka powinna być użyteczna dla społeczeństwa, jest jednym z jego elementów;
- c) Metodą na odzyskanie niepodległości jest walka zbrojna lub spisek;
- d) Należy zainteresować się losem najuboższej części narodu, wykształcić w społeczeństwie poczucie tożsamości narodowej;
- e) Dzieło literackie powinno ukazywać rzeczywistość prawdopodobną, pełnić funkcję moralizatorską, utylitarną, proponować wzorce zachowań akceptowanych przez społeczeństwo.
- f) Dzieło literackie powinno odzwierciedlać stan uczuć bohatera, pobudzać wyobraźnię, uczyć wzruszeń;
- g) Kobieta pełni rolę muzy, jest natchnieniem dla poety, istotą idealną;
- h) Kobieta jest pełnoprawnym członkiem społeczeństwa, ma prawo kształcić się i podejmować pracę zarobkową;
- i) Na rzeczywistość składają się sfera materialna i duchowa; tę drugą poznaje się za pomocą intuicji, wyobraźni, serca;
- j) Świat ludzki należy do świata przyrody i należy go badać tymi samymi metodami;
- k) Wieś jest miejscem wyciszenia, zapomnienia, lud wiejski potrafi kontaktować się ze światem niematerialnym;
- l) Wieś to miejsce konfliktów, chłop to osoba zacofana i prymitywna, potrzebująca pomocy ze strony ludzi oświeconych;
- ł) Wszelkie działania człowieka, naukę, technikę i literaturę powinna cechować społeczna użyteczność.